

J. van Bruggen
Wilhelminapark 67
7316 BS Apeldoorn.

Aan de Generale Synode van de Gereformeerde
Kerken in Nederland, Ede 2014.
Postbus 770
3800 AT Amersfoort

Geachte broeders in Christus,

Uw vergadering vroeg mij een reactie te geven op het rapport *Mannen en vrouwen in dienst van het evangelie*. Het moet kort, zo werd mij geschreven. Het kan alleen maar kort, wanneer we ons concentreren op de hoofdzaak.

Het is op dit moment zeker verleidelijk voor uw vergadering om mee te gaan met deputaten en het volgende uit te spreken: „De visie dat naast mannen ook vrouwen in de kerkelijke ambten mogen dienen, zoals deze in dit rapport verwoord is, past binnen de bandbreedte van wat als schriftuurlijk en gereformeerd kan worden bestempeld”. Door dit te gaan uitspreken, komt u tegemoet aan het gevoel van velen en neemt u problemen weg in het contact met de NGK en in het beoordelen van de aanvaardbaarheid van sommige missionaire projecten (het rapport noemt deze voordelen ook herhaaldelijk en nadrukkelijk).

Maar voordat deze ‘voordelen’ u bewegen tot het instemmen met dit rapport, is het goed om te overwegen welke prijs u daarvoor zult moeten betalen.

Het valt immers niet te ontkennen dat onze apostel Paulus, geleid door de heilige Geest, van ons vraagt om bij de ordening van het gemeentelijk leven rekening te houden met de onderscheiden schepping van man en vrouw (1 Timoteüs 2,13; verg. de verwijzing naar de wet [in dit geval Genesis 1-2] in 1 Korintiërs 14,34b en verg. 1 Korintiërs 11,8-9.12) en met de realiteit van de zondegeschiedenis in het paradijs (1 Timoteüs 2,14).

Het is onze verantwoordelijkheid dit te verdisconteren in latere tijden met heel uiteenlopende organisatie van de gemeenten in diverse tijden en landen. Wereldwijd en door alle vorige eeuwen heen heeft dit de kerken geleid tot onderscheid in ambten die de man behoort te vervullen en andere taken die specifiek voor de vrouw zijn of voor man en vrouw samen.

Bij deze gewoonte of praktijk van alle gemeenten hebben ook de Gereformeerde Kerken zich vanouds aangesloten (verg. voor de aansluiting bij de gewoonte of praktijk van andere gemeenten 1 Korintiërs 11,16; 14,33.36). De Gereformeerde Kerken vrijgemaakt bevestigden die aansluiting nog weer toen zij in 1993 bij de invoering van het actief vrouwenstemrecht als verantwoording gaven dat het hier niet om een handeling van regeren gaat.

Deputaten verantwoorden zich niet over hun afstand nemen van de motivatie van deze vrij recente synode-uitspraak van de eigen kerkgemeenschap. Dat is vreemd, maar niet onbegrijpelijk. Op de achtergrond van het synodebesluit van Ommen stond een verwerking van wat de bijbel vandaag voor ons moet betekenen wanneer het gaat over ambten in de kerk. Men vatte dat samen in het werkwoord ‘regeren’. Deputaten komen niet meer tot een discussie hierover, omdat zij wat onze apostel hierover heeft geschreven niet rechtstreeks leerzaam achten voor ons vandaag.

Paulus, apostel van onze Here Jezus Christus, was van overtuiging dat „elke schrifttekst door God is geïnspireerd en gebruikt kan worden om onderricht te geven, om dwalingen en fouten te weerleggen, en om ons op te voeden tot een deugdzaam leven” (2 Tim.3,16). Vanuit deze overtuiging schreef hij ook met gebruikmaking van Genesis 1-3 over de inrichting van het kerkelijk leven. Zijn blikrichting ging vanuit de heilige Schriften naar de gemeenten die tot vroomheid en deugdzaamheid moeten worden opgevoed (zie ook Hand.20,28-32).

Het deputatenrapport geeft een heel ander beeld. Paulus zou de Schriften gebruiken als argumentatiemateriaal in het perspectief van de indruk die gemeenten maken op hun omgeving. Indien dit juist zou zijn, zullen wij als christenen vandaag met een vergelijkbare redenering misschien heel

anders moeten uitkomen om ons in de eigen tijd aan te sluiten bij wat als gewoon wordt ervaren in onze cultuur.

Hoe ver de toepassing van het begrip context kan gaan ten nadele van de eenheid van Gods heilsgeschiedenis en ten nadele van het gezag van het apostolische woord, blijkt op p. 24 van het rapport. We lezen daar het volgende:

‘Hij (Paulus) beroept zich in 1 Timoteüs 2 niet op een bepaald Schriftgeveven (“De Schrift zegt...”), maar hij roept de geschiedenis van Adam en Eva als historisch gebeuren in herinnering: schepping, zondeval, verlossing. Zo’n herinnering aan een historisch gebeuren, zelfs als het over het begin van de geschiedenis gaat, is geen normatief beroep op Gods voorschriften. Op een soortgelijke manier houdt Petrus zijn vrouwelijke lezers het voorbeeld van Sara voor, die haar man met ‘mijn heer’ aansprak (1 Petr. 3:5-6; vgl. Gen. 18:12). In vers 13 (“Want Adam werd als eerste geschapen, pas daarna Eva”) gebruikt Paulus de situatie uit het paradijs om Timoteüs en zijn gemeente in hun situatie richting te wijzen. Daarbij interpreteert hij de scheppingsvolgorde als een rangorde. Terwijl de gedachte aan een geschapen rangorde, waarin iedereen de hem of haar toegemeten positie toebedeeld heeft gekregen, goed aansloot bij wat destijds maatschappelijk gangbaar was, wekt die in onze situatie bevreemding. Ook de inzet van dit argument wordt dus gekleurd door de context.’

1. Het begin van deze passage roept direct al vragen op. Waarom zou een beroep op Gods geschiedenis in schepping en verlossing geen ‘Schriftgeveven’ zijn? Waarom zou een herinnering aan ‘een historisch gebeuren’ geen normatieve waarde kunnen hebben? Gods geschiedenis met zijn volk ‘strekt ons tot voorbeeld’, zo schrijft Paulus in 1 Korintiërs 10,6. Paulus en Petrus wijzen ons op de genoemde voorbeelden van Adam en Eva en Sara omdat mannen en vrouwen daardoor voorbeelden voor eigen gedrag ontvangen. Het werk van de Schepper en de houding van Sara zijn leerzaam voor ons als christenen. Volgens de apostelen van Jezus Christus!

2. Juist omdat Paulus schrijft ‘in opdracht van God’ (1 Timoteüs 1,1) is het vreemd dat in bovenstaand citaat zo menselijk en beperkt wordt geschreven over zijn woorden voor Timoteüs en Efeze. Deputaten schrijven dat Paulus ‘de situatie uit het paradijs gebruikt om Timoteüs richting te wijzen’. Paulus zou de scheppingsvolgorde ‘interpreteren’ als een *rangorde*. We hebben dan in 1 Timoteüs 2,13 dus niet te maken met een scheppingsvoorbeeld, maar met een interpretatie door Paulus die niet in de bijbel staat (in Genesis), maar die hij toevoegt om aan te sluiten bij ‘wat destijds maatschappelijk gangbaar was’. Met andere woorden: wij danken het voorbeeld van ‘rangorde’ niet aan Genesis 2 maar aan de maatschappij van de eerste eeuw na Christus en Paulus gebruikt Genesis 2 om te suggereren dat die ‘rangorde’ zelfs geschapen zou zijn! Dit betekent dat de apostel van onze Here Jezus Christus in feite *misbruik* zou hebben gemaakt van de Schrift in Genesis 2.

3. Ondanks alle goede woorden in het rapport over het gezag van de Schrift, betekent bovenstaande alinea dus dat 1 Timoteüs 2,13 voor ons geen gezag heeft, omdat het *Paulus* is die de scheppingsvolgorde ‘interpreteerde als een rangorde’ en omdat die interpretatie wel goed paste bij zijn eigen tijd, maar niet meer bij de onze. Zoals de gangbaarheid van een voorstelling Paulus inspireerde om op een bepaalde manier gebruik te maken van een situatie uit het verleden (paradijs), zo zou de ‘bevreemding’ daarover in onze eigen tijd ons mogen bewegen om het woord van Paulus verder te laten voor wat het ooit waard was.

Wanneer wij deze woorden van onze apostel achter ons laten in de context van zijn eigen tijd om ons te richten op de context waarin wij zelf leven, belanden we wel op een doodlopende weg. Want welke cultuur wordt onze maatstaf? Die van D66-Nederland, die van bepaalde milieus in Amsterdam of die van het Kanaleneiland in Utrecht? De Kamper ethicus schreef onlangs dat kerken in islamitische landen wellicht heel anders met man/vrouw in de kerk moeten omgaan om hetzelfde effect te bereiken dat zij geen aanstoot geven. Maar welke indruk maakt de kerk dan op de 16,9 % moslims in Nederland?

Gelukkig dat de Here ons in de Schriften op de doorgaande weg zet van zijn eigen geschiedenis en dat zijn doel is om die tot uitdrukking te brengen in zijn gemeente. Zij zal daarmee voor de wereld wel delen in de beoordeling die het evangelie ondergaat: een dwaasheid voor Grieken! Maar gelukkig dat we als christenen juist aan de hand van de bijzondere kenmerken van de gemeente kunnen gaan vertellen over de realiteit van Adam en Eva, van schepping en zondeval, van liefde en genade.

Terwijl ik dit schrijf, vraag ik mij overigens wel met enige verbijstering af of ik dit opschrijf voor een synode van Gereformeerde Kerken. Wie draagt er nu water naar de zee? Ben ik misschien ontspoord in deze brief omdat ik niet dieper inga op de hermeneutiek die in het rapport ontvouwd wordt? Juist deze hermeneutiek is toch de rechtvaardiging voor het niet meer toepassen van de paulinische uitspraken over Adam en Eva, schepping en zondeval?

Het was inderdaad eerst mijn bedoeling, een nota te schrijven over die hermeneutiek, maar langzaam drong tot mij door dat ik daarmee pas echt zou ontsporen in mijn advies aan uw vergadering.

1. De uiteenzettingen hierover in het rapport, compleet met diagrammen, passen immers niet in een kerkelijk en herderlijk stuk. Dit zou ook gelden voor de analytische bespreking ervan.

2. Men kan vele of weinige bladzijden volschrijven met redeneringen, maar uiteindelijk lezen we als gelovigen toch wat Paulus schrijft, zonder theoretische beschouwingen en diagrammen. En dan kunnen we er niet onderuit dat hij een appel doet op de gemeenten om Genesis 1-3 te verdisconteren bij de inrichting van het gemeentelijk leven. Hij zegt nergens dat hij de teksten uit Genesis slechts gebruikt als gelegenheidsargument om in lijn te blijven met de sociale plaats van mannen en vrouwen in zijn tijd. Hoe zou hij ook kunnen. De geschiedenis van Genesis is zoveel eeuwen later nog maatgevend voor de gemeenten van het Nieuwe Testament omdat zij *Gods werk* is en *onze geschiedenis*! Daarom beroept onze apostel zich daarop, ook al waren de nieuwe christenen in Efeze vanuit hun cultuur helemaal niet vertrouwd met die in hun ogen vreemde verhalen uit Genesis. Daarom draagt Paulus de prediker Timoteüs dan ook op om 'dit alles over te dragen in zijn onderricht' te Efeze (1 Timoteüs 4,11). Wij behoren zijn argumentatie dan ook serieus te nemen en ons daardoor te laten leren (of we dit nu moeilijk vinden of niet). Wanneer wij dit niet doen, dan schuiven wij niet alleen Paulus maar daarmee ook Genesis van ons af! En we gaan voorbij aan het feit dat Paulus niet bezig is met het wegnemen van wat aan de ongelovigen aanstoot zou kunnen geven, maar met het onderwijzen van wat gepast is voor vrouwen die zeggen dat ze God vereren (1 Timoteüs 2,10). Zijn wij niet op dezelfde manier nakomelingen van onze voorouders Adam en Eva als onze broeders en zusters in Efeze?

3. Toen ik uw scriba II vroeg wat het verzoek tot een advies aan mij als exegeet precies inhield omdat het rapport een visie op *hermeneutiek* beslissend vindt voor het lezen, schreef hij mij vriendelijk terug dat ik in Kampen ook Hermeneutiek heb gedoceerd. Inderdaad heb ik in de lijn van Van Aniel en Greijdanus de regels voor de uitleg van de bijbel (klassieke hermeneutiek) 35 jaar mogen doceren en ik heb de nieuwe hermeneutiek steeds als dwaling bestreden: zij beschouwt de bijbel als document uit het verleden waaraan in nieuwe contexten steeds weer nieuwe betekenissen moeten worden toegekend in een latere tijd. Ik heb daarover ook geschreven, o.a. in *Het kompas van het christendom*. Het gaat hier dan ook niet zozeer om kennis of voorlichting, als wel om keuzes en wil.

Deputaten suggereren dat de lijn van hun rapport aansluit bij de gereformeerde traditie (p. 20). Ten bewijze daarvan noemen zij ook mijn naam. Ten onrechte. In de passage uit mijn artikel waarnaar deputaten verwijzen, gaat het over het verband tussen *woordbetekenis* en culturele/sociale context. De visie van deputaten heeft op iets anders betrekking, namelijk: *tekstbetekenis* en culturele/sociale context.

4. Suggereer ik nu kwade wil? Nee, wel ondoordachtheid. Wellicht hebben sommigen de illusie dat we alleen maar voor het onderwerp man/vrouw even afscheid kunnen nemen van enkele paulinische teksten. Meer niet, denkt u misschien. Maar dat is zeer ondoordacht. Er liggen minstens twee grote scheepswrakken op het strand die ons een baken in zee moesten zijn. Toen de (synodaal) Gereformeerde Kerken alle ambten openstelden voor de vrouw *met een bijna vergelijkbare redenering* als van uw deputaten, had men echt niet de bedoeling om daarmee de Schriftkritiek in te voeren of de Bijbel buiten werking te stellen. De verontwaardiging was dan ook groot toen Prof. Dr. H.M. Kuitert direct verklaarde dat zijn synode nu de Schriftkritiek had gelegaliseerd. Toch heeft hij gelijk gekregen: wat ondoordacht gedaan werd, heeft later velen berouwd. Ditzelfde proces heeft zich herhaald bij de Christian Reformed Churches. Ik weiger aan te nemen dat iemand van deputaten of van de synodeleden dit wil. Maar ik zeg wel: kijk naar die bakens en denk nog eens goed na! Dit wilt u toch niet?

*

Het is voor uw vergadering uiteindelijk helemaal niet zo moeilijk om een besluit te nemen over het rapport.

- a. U kunt uitspreken dat dit rapport niet overtuigend heeft aangetoond dat wij bij de inrichting van het kerkelijk leven geen rekening meer hoeven te houden met de uitspraken van onze apostel Paulus over het verschil tussen Adam en Eva en over de betekenis van de zondeval.
- b. Verder zou uw synode kunnen uitspreken dat het rapport terecht veel goede woorden wijdt aan de dienst van mannen en vrouwen in het evangelie, maar dat het ten onrechte is voorbijgegaan aan wat de Schrift opmerkt over wat wij 'het regeerambt' noemen (laatstelijk bevestigd door de synode van Ommen 1993).
- c. Wanneer u dit hele onderwerp verder wilt afronden, zoals de bedoeling was van de vorige synode, zou u kunnen uitspreken, dat er geen overtuigende gronden zijn gevonden om af te wijken van de gewoonte van vele eeuwen en de meeste kerken, om op grond van 1 Timoteüs 2 ambten van leer en toezicht te rekenen tot de verantwoordelijkheid van de man.

Wat veel moeilijker is dan het nemen van een besluit, is een terugkeer tot het onderwijzen van de gemeenten over het belang van de scheppings- en verlossingsgeschiedenis in het algemeen en over deze Schriftgegevens in het bijzonder. Het gevoel voor deze werkelijkheden is weggesleten onder het aanvoelen van onze omgeving. Dat gevoel is echter heel belangrijk. Alleen door onderwijs en voorbeeld zal de liefde voor de geschiedenis van Adam en Eva en het respect voor wat de Here daaraan verbindt, weer kunnen terugkeren. Ik weet niet of synoden daarover iets kunnen uitspreken. In ieder geval kunnen ze het niet uitvoeren of bewerken. De verantwoordelijkheid ligt hier bij allen die als herders de kudde hebben te leiden om burgers te zijn van een rijk dat boven is en bij alle christenen die willen leren volharden in hun verlangen naar het hemelrijk, dat niet van deze wereld is.

De besluitneming over het rapport vindt plaats in een kerkelijke werkelijkheid die op drift is. Ik bid dan ook voor u allen om wijsheid en moed. U zult geen besluit kunnen nemen dat een werkelijkheid verandert. U kunt wel een besluit nemen dat verantwoord is. En de HERE kan dat op zijn tijd en wijze ook tot een zegen stellen voor kerk en evangelie, voor man en vrouw.

Met achting en vriendelijke broedergroet,

J. van Bruggen
Apeldoorn, 2 mei 2014.